

Δημήτρης Γρηγορόπουλος
Νόμος Αρσένη-ιδεολογική συγκάλυψη

Η εξασφάλιση της πολυμάθειας, της ευρύτητας των γνώσεων, η γύμναση της κριτικής ικανότητας, είναι η ιδεολογική αιχμή-ψιμμίθι του νόμου Αρσένη για την Παιδεία, σε αντιδιαστολή με την αποστήθιση και τον περιορισμό της αξιολόγησης, άρα και του ενδιαφέροντος του μα-

θητή σε τέσσερα μαθήματα όπως, πράγματι, συμβαίνει με το σύστημα των δεσμών.

Πρόκειται, φυσικά, για ένα ωραίο περιτύλιγμα, που έντεχνα και παραπλανητικά διαχέεται και το οποίο στη γενική του διατύπωση έχει μια ευλογοφάνεια. Κανείς δεν μπορεί να διαφωνήσει μ' αυτούς τους στό-

χους. Το ζητούμενο, όμως, δεν είναι η αφηρημένη διατύπωσή τους, αλλά η συγκεκριμένη μορφή με την οποία υλοποιούνται.

Ο πραγματικός στόχος είναι να μειωθούν οι περίπου 120 χιλιάδες απόφοιτοι του Λυκείου σε 80 και οι υπόλοιποι να εξωθηθούν στα υποβαθμισμένα ΤΕΕ για φτηνό εργατικό και τεχνικό δυναμικό. Στο Γενικό Λύκειο, εξάλλου, επιβάλλεται ένα ασφυκτικό εξετασιοκεντρικό σύστημα που νεκρώνει τον ελεύθερο χρόνο και την κοινωνικοποίηση των νέων, προσφέροντας μια επιφανειακή και αποσπασματική γνώση σε διάφορα πεδία του επιστητού. Η σφαιρική γνώση του νέου συστήματος, σε αντιδιαστολή με την όντως πρόωγη εξειδίκευση του συστήματος των δεσμών, είναι ιδεολογική φενάκη:

Πρώτο. Για να υπάρξει έλξη από γνωστικά αντικείμενα που δεν είναι του άμεσου ενδιαφέροντος του νέου (αλλά και για τα τελευταία), η σχέση δεν πρέπει να είναι καταναγκαστική-εκβιαστική, δηλαδή η ενασχόληση με τα μαθήματα να εδράζεται, όχι σε μια στοιχειώδη κατανόηση της αξίας τους και καλλιέργεια έλξης απ' αυτά, αλλά αποκλειστικά στη χρησιμοποίηση της επίδοσης για την εισαγωγή του μαθητή στα ΑΕΙ.

Η λογική και η πείρα επιβεβαιώνουν ότι σ' αυτή την περίπτωση ο νέος διαμορφώνει μια περιστασιακή, επιδερμική, χρησιμοποιητική, αλλά και απωθητική σχέση με τα αντικείμενα της μόρφωσης, τουλάχιστον με τα περισσότερα. Μετά το μαραθώνιο των εξετάσεων, πετάει απηυδισμένος στον κάλαθο των αχρήστων αντίστοιχα βιβλία και γνώσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η ταχύτατη και σχεδόν απόλυτη λήθη ακόμη και της άριστα αποστηθισμένης ύλης της ιστορίας, η απουσία ενδιαφέροντος, η ανυπαρξία ιστορικής σκέψης των μαθητών της τέταρτης, αλλά και της τρίτης δέσμης, που

εξαναγκάζονται σε μια στυγνή, αφυδατωμένη απομνημόνευση.

Δεύτερο. Σ' ένα σύστημα εξετασιοκεντρικό, όπως αυτό των δεσμών, και πολύ περισσότερο στο σημερινό, η κάλυψη της ύλης γίνεται με γνώμονα όχι τις ανάγκες και δυνατότητες του γνωστικού αντικειμένου, αλλά τις ανάγκες των εξετάσεων για τα ΑΕΙ. Έτσι όμως, στη μαθησιακή διαδικασία δεν μπορούν να υπάρξουν οι απαιτούμενες προεκτάσεις, συγκρίσεις, εμβυθύνσεις και η αυτενέργεια του μαθητή, ώστε να συνειδητοποιήσει και να γευτεί την αξία και τη χαρά της γνώσης. Η διδασκαλία μετατρέπεται σε αγώνα δρόμου για την κάλυψη της ύλης, στην απόκτηση γνώσεων για τις απαιτήσεις των εξετάσεων, ενδοσχολικών και πανελλήνιων. Αυτή, μάλιστα, η οιονεί διεκπεραιωτική διαδικασία επιτείνεται λόγω της μεγάλης έκτασης της ύλης και των πολλών απαιτήσεων στην εξέτασή της. Παράδειγμα ανάγλυφο: ένας μαθητής θεωρητικής κατεύθυνσης της Β' Λυκείου, στα Αρχαία Ελληνικά, εξετάζεται στα κείμενα της *Αντιγόνης*, του *Πρωταγόρα*, του *Θουκυδίδη*, σε άγνωστο κείμενο που πρώτη φορά διδάσκεται, συντακτικό, γραμματική, ετυμολογία και γλώσσα. Με τέτοια ποσότητα ύλης, με πολυάριθμες τάξεις, με διδασκαλία επικεντρωμένη στην κατάρτιση για την ανταπόκριση στις ερωτήσεις των πολλαπλών εξετάσεων, είναι δυνατόν ο εκπαιδευτικός, όση φλόγα και να διαθέτει, να εμβυθύνει, να φέρει στα μάτια των παιδιών τους θησαυρούς των αρχαίων κειμένων, να τα τοποθετήσει ιστορικά, να δείξει τη διαχρονικότητά τους, να τα συγκρίνει με αντίστοιχα κείμενα σύγχρονα ή μεταγενέστερά τους; Είναι δυνατό να ενεργοποιήσει τους μαθητές, ώστε αντενεργώντας να ερευνήσουν, να δημιουργήσουν, να αρθρώσουν μια δική τους άποψη; Είναι δυνατός ένας

ευρύς, ελεύθερος διάλογος, που θα συνδέει τα διδασκόμενα με τα προβλήματα και τις αγωνίες των νέων;

Με τον αργογόνο, λοιπόν, και αυταρχικό εξετασιοκεντρισμό ή με την αποκάλυψη από το δάσκαλο και την ανακάλυψη από τον ίδιο το νέο της αθέατης, στην επιφάνεια του συστήματος, γοητείας της γνώσης θα αποκτήσει ο νέος πολύπλευρη, ουσιαστική γνώση και θα γυμνάσει το πνεύμα του; Προφανώς, για τους καλοπροαίρετους, η ερώτηση είναι ρητορική.

Τρίτο. Αλλά μήπως βοηθούν την πνευματική εξέλιξη των νέων τα εισαγόμενα «τεστ» εξετάσεων; Οι ζηλωτές της «μεταρρύθμισης» το υποστηρίζουν με έμφαση. Η αλήθεια είναι ότι τα τεστ είναι ερωτήσεις κρίσεως, όσο ήταν και οι συνδυαστικές ερωτήσεις στην ιστορία, που απαιτούσαν απλή συνένωση διάφορων τμημάτων κεφαλαίων.

Τα τεστ διάφορων ειδών δεν προϋποθέτουν κάποια λογική διαδικασία, αναλυτική ή συνθετική διεργασία, όπως σ' ένα μαθηματικό πρόβλημα, στην έκθεση ιδεών ή σε μια πραγματική ερώτηση κρίσεως ταυτίζονται, απλώς, με τον εντοπισμό-επιλογή του ορθού από δεδομένες εκδοχές· δηλαδή, η απάντηση, ουσιαστικά, εξαρτάται από την πολύ καλή αποστήθιση και την ύπαρξη προσοχής στη διάρκεια της εξέτασης. Για παράδειγμα, στις ερωτήσεις: «πώς κρίνεται τη στάση του Κρέοντα στο θέμα της ταφής του Πολυνείκη» ή «πώς κρίνεται τη στάση του Αλκιβιάδη», η απάντηση προϋποθέτει σύνθετη ενεργοποίηση του πνεύματος, μνήμη, κρίση, δημιουργική σκέψη. Απεναντίας, με το σύστημα των πολλαπλών επιλογών, απαιτείται μόνο μνήμη και κάποιος βαθμός προσοχής. Να προσθέσουμε ακόμη ότι αυτός ο τύπος ερωτήσεων είναι ευάλωτος στον παράγοντα τύχη (είχε λεχθεί ότι και

ένας πύθιος έχει πιθανότητες να απαντήσει σωστά!), αλλά ωθεί και στην εύκολη αντιγραφή.

Τέτατο. Ένα εκπαιδευτικό σύστημα που πραγματικά στοιχειώνει σε μια σφαιρική γνώση και διάπλαση του νέου ανθρώπου συνειδητοποιεί και την αξία του ελεύθερου χρόνου, ως οργανικού και αναντικατάστατου παράγοντα μιας τέτοιας στόχευσης. Ο ελεύθερος χρόνος είναι το οξυγόνο για το νέο που, ούτως ή άλλως, διανύει μια περίοδο δεινής δοκιμασίας, πίεσης, άγχους. Είναι αναγκάσιος για την εκτόνωση, τη διασκέδαση, την ανάπτυξη της κοινωνικότητας, την επικοινωνία με αγαπημένα πρόσωπα, τη γνωριμία με το άλλο φύλο, αλλά και την ενασχόληση με ενδιαφέροντα πολιτικά, καλλιτεχνικά, αθλητικά, πνευματικά, που και το πιο τέλει εκπαιδευτικό σύστημα δεν μπορεί ικανοποιητικά να καλύψει.

Το σωστό εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να παρέχει τη βέλτιστη παιδεία, αλλά και να σέβεται τον ελεύθερο χρόνο και να συμβάλλει στην ορθή χρησιμοποίησή του.

Στο εξετασιοκεντρικό σύστημα η διάκριση εργάσιμου-ελεύθερου χρόνου σχεδόν αίρεται. Ο ελεύθερος χρόνος μετατρέπεται σε εργάσιμο χρόνο, σε χρόνο προπαρασκευής για τις εξετάσεις. Είναι τόλμη ή ουτοπία να προτείνει κανείς στους μαθητές να διαβάζουν τακτικά εξωσχολικά βιβλία; Ή όταν συμβαίνει αυτό, προσαρμόζεται στυγνά στη λογική των εξετάσεων, όπως συμβαίνει, λόγω χάρη, με τη μελέτη δοκιμίων για τις ανάγκες της έκθεσης.

Το σύστημα Αρσένη είναι το κατ' εξοχήν εξετασιοκεντρικό σύστημα· ξεπερνάει κάθε προηγούμενο. Τα συμπεράσματα είναι αυτονόητα. Ο ελεύθερος χρόνος υπάρχει πλέον στη φαντασία και στα όνειρα των μαθητών.

Η αφηρημένη, χωρίς συγκεκριμένη ανά-

λυση, και άρα ψευδώνυμη, πολυμέρεια του συστήματος, μαζί με τη «βία» των μαθητών, ήταν τα θέματα που αλληλοσυμπληρούμενα (το καλό και το κακό) προβλήθηκαν καταιγιστικά από τους ιδεολογικούς μηχανισμούς τους συστήματος, εκτοπίζοντας την αμερόληπτη και συγκεκριμένη προσέγγιση των προβλημάτων της παιδείας και της νεολαίας και επιχειρώντας να εγκλωβίσουν τους πολίτες στο αποπροσανατολιστικό ζεύγος εννοιών που αναφέραμε.

Στην πραγματικότητα, ο νόμος δεν αναπτύσσει, αλλά σκοτώνει το νου και την ψυχή των νέων· κι από την άλλη, οι νέοι δεν υπήρξαν υποκείμενα, αλλά αντικείμενα μιας πολύμορφης και μεθοδευμένης βίας, που παραπέμπει σε άλλες εποχές. Οι νέοι αγωνιούν, ασφυκτιούν σ' αυτή την ανάλγητη και απάνθρωπη κοινωνία· γι' αυτό είναι καταδικασμένοι να αγωνίζονται.

Διάφοροι τύποι, Μακρονήσι, 1950.